



Баасы
келишимдик
баада

ЖАЛАЛ-АБАД
АКК

Ноябрь
2021-жыл
№4 (216)

Биздин сунуш - сизге киреше! Белес



Жалал-Абад Айылдык Консультациялык кызматтын гезити



Кыргызстан өзүнө 4 мезгилди камтыган, жаратылышы кооз, абасы таза өлкө. Ошол кооз өлкөнүн коюнунда жашаган эл, айыл чарба өсүмдүктөрүн өстүрүп, тамак-ашка, тоютка пайдаланып келишет. Эшик алдында түрдүү мөмөлүү бак-дарактарды өстүрүп, бирок аны натыйжалуу пайдалана албай жаткандар да жок эмес. Мөмө-жемиштер бышкан учурда жерге төгүлүп, чирип жок болуп кетүүдө. Аны өз убагында кургатып алып, как жасап, чайдын ордуна компот жасап ичкендер да бар. Алардын бири Мирлан Чалов жөнүндө кеп болмокчу.



Мирлан Чалов.

Жайкы мээнеттин акыбети кышында көрүнөт



Мирлан мырза Жалал-Абад облусуна караштуу Токтогул районунун Ак-Тектир айылында мээнеткеч үй-бүлөдө төрөлүп өскөн. Кыялданып жүргөн жумушун жүзөгө ашыруу үчүн «Тоолуу Агро-Экосистемаларда азыктанууну жакшыртуу» долбоорунун алкагында жарыяланган сынакка катышат. Анын идеясы багында бышып, төгүлүп жаткан алма-өрүктөн как жасоо, болгондо да аларды таза, сапаттуу кургатуу болгон. Идеясы жактырылып, өзүнүн салымын кошуу менен бирге как кургатып алынып берилди.



Как кургатып күндүзү күндүн энергиясы менен, түнү электр тогу менен иштейт. Ал как кургатып алма-өрүктөн как кургатып, үй-бүлөсү менен чайдын ордуна компот жасап ичип баштагандарына 3 жыл болду. «Мурда бакта алмалар төгүлүп калчу. Аны кургатып элдер асфальтка, тамдын башына ачык эле жерге жайып кургатышчу. Ал курган кактар сапатсыз, чаң болуп кургатылчу, товардык сапаты да төмөн болчу.

Жакшы кургатай арасынан чирип кеткендери менен болуп отуруп, курттап, компот жасаганы мүмкүн болбой калчу. Эми болсо ушундай кургатыкчы чыгып калды. Элге дагы ушул кургатыкчылардан жайылтышыбыз керек. Алар да өздөрүнөн ашканын кургатып сатып пайда тапса да болот»- дейт Мирлан мырза. Өткөн жылы 300 кг, быыл 200 кг кургатышкан. Базар баасы 80-100 сомдон экен.

Өздөрү жайы-кышы кургатылган кактардан компот кайнатып ичип, тууган-туушкандарга, кошуналарга таратышкан. «Мага кайрылган айылдаштарыма да сунуштап келем. Сиздер да ушинтип мөмө-жемиштерди кургатып, чай ордуна компот жасап ичиңиздер деп чакырам!»- деди сөзүнүн аягында Мирлан мырза.

Насина МАМАСАЛИЕВА

2-бет

"Үрөн" тобу



3-бет

Эчки менен камсыз...



4-бет

Тажрыйба алмашуу



5-бет

СПАда аялдардын ролу



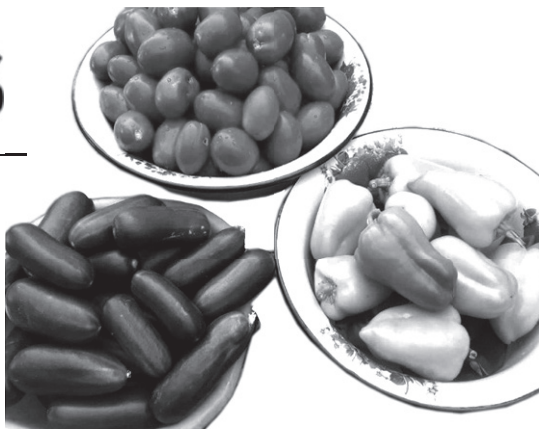
6-бет

Иноватор инсан...





Жашылча “Үрөн” тобун уккула!!!



Ала-Бука районунун Өрүктү-Сай айылында 2021-жылы жашылчалардан үрөн алуучу “Үрөн” тобу жумушсуз үйдө отурган 15 аялдан түзүлгөн.

Топтун уставы түзүлүп, башкаруу органы шайланып, ортолук фонду уюшулган. Топтун лидери-Таирова Гулбайрам, казначысы-Бекназарова Ороскул, катчысы-Төлөмушова Батма.

“Жалал-Абад облусунун калкынын тамак-аш коопсуздугун жакшыртуу” долбоору аркылуу “Үрөн” өз ара жардамдашуу тобуна 6 түрдүү жашылчалардын

үрөнү берилди. Алар, пияз, сабиз, укроп, ашкабак, помидор, болгар калемпири. Аталган жашылчаларды үй шартында өстүрүп, үрөнүн алып, кийинки жылдары сапаттуу үрөндөрдү сатып албастан, өзүбүз өндүргөн үрөндү пайдалануу мүмкүнчүлүгү жаралды.

Бул үрөндөрдөн парникте көчөт өстүрүп, ал көчөттөрдү огороддо өстүрүү технологиясы боюнча АККнын агроном-консультанты Хамдамов Араббой 3 жолу сабак өттү. Бизге жашылчаларды өстүрүү, илдет,

зиянкечтерине каршы күрөшүү жана азыктандыруу, бышканда түшүмүнөн үрөн алуу технологиясы боюнча атайын окууларды өттү. Практикалык сабактарда өз колубуз менен жашылчалардан үрөн алуу технологиясын үйрөндүк. Анын негизинде ар бир топтун мүчөсү жакшы түшүм алып үй-бүлө мүчөлөрү менен тамак-ашка пайдаланып жедик, салат кылып жаптык, үрөнүн алып кышка да камдап алдык.

Биздин топтун мүчөлөрү 3.5 тонна помидор алышып 2.250 кг салат жабышкан, 1.500 кг са-

биз, 1.440 кг пияз, 75 кг укроп, 1.500 кг ашкабак, 1 тонна болгар калемпиринен түшүм алышкан. Аны турмуш тиричиликте пайдаланышып, 562 банка салат жабышкан, 1.8 кг помидор үрөн, 750 г пияз урук, 1.425 г укроптун уругун, 375 г болгар калемпиринин уругун, 1 кг ашкабак урук алышты.

Бүгүнкү күндө топтун ортолук фонду 30 миң сомдон ашып, аны ич ара кредитке беришип, муктаждыктарына жараша иштетип келишет. Ортолук фонд

биздин ынтымагыбызды бекемдеп, “Атаандаштык алга сүрөйт”-демекчи бизде ар түрдүү майда бизнес менен алектенген топ мүчөлөрүбүз көбөйдү. Айылдын ичиндеги конкурент эмес бизнестин түрлөрүн өстүрүп, бири-бирибизге жардам берип, өнүгүп келе жатабыз.

Даярдаган: Масыда МАМБЕТОВА.



Мен 1956-жылы Базар-Коргон районунун Шыдыр айылында төрөлгөнүмүн. 1978-жылы ОГПИ-нин кыргыз тили жана адабияты мугалими адистигин артыкчылык менен бүтүргөмүн. Андан соң өзүмдүн айылымдагы Шыдыр орто мектебинде иштеп баштадым. 36 жыл мугалимдик кесипти аркалап, пенсияга чыккандан кийин айыл чарбасы менен алектендим. Жолдошум балчылык менен алектенип жүргөндө, ал менен чогуу жүрүп балчылык өнөрү да үйрөнүп алдым. Алма, жаңгак көчөттөрүн атабыздан калган Шайдандагы жерибизге эккенбиз. 6 жыл мурда сел келип, жаңгактарыбыздын көп бөлүгүн алып кетти. Келээрки жылы гидрогелдин негизинде көчөт эгип көрүүнү ойлонуштуруп жатам. Италиялык устаз окутуп, кабачкинин уругун алып келген. 3 жылдан бери кабачки эгем. Үрөнүн алып бүттүм. Түшүмүн балам кафесинде бышырылган балык менен салат жасоого керектейт. Кабачкинин уругун алып, тапшырып жатам. Жылдыз деген тренерибиз помидордун «Арбалет» сортун берген. Аны эгип, түшүмүн алдым. Эми помидор, ашкабак, калемпирдикин тапшырам. Калемпирдин уругун жуубастан кургатып алуу



Касиет АРАПБАЕВА.

керек. Помидордун уругун алганда, кашык менен банкага түшүрүп алып ага суу куйса, бышкандары түбүнө чөгө баштайт. Аларды жакшылап жууп, кургатып алабыз. Пахтадан жасалган кездемелерден баштык тигип, ошондо сактайбыз. Лабораториядан уруктардын энергиясын текшерип, кабыл алат. Баклажан аябай сары болуп бышып калганда, уругу алды жагына чогулуп калат. Аны да кы-

рып алып, кургатып даярдайбыз. Укроптун уругун баш жагындагы чоң баштыктарынан алабыз. Капталдагыларынан албайбыз, себеби аларда энергия аз болот. Бадыраңдын 4 камералуусун гана алыш керек. Аябай тордотуш керек. Коонду да аябай бышырып, жууп, кургатып баштыктарга салып алабыз. Арасында бир да кыпын чөп, карарган тагы бар үрөн болбошу керек. Капустаны тамыры менен жулуп алып кум-

Атына жараша заты бар Касиет әже



га көмүп коёбуз. Жаз алды менен алып чыгып, кайра эгип, тосмолоп коёбуз. Чогултуп алып сапырбастан укалап тазалап алабыз, болбосо учуп кетет. Пияздын чоң-чоң, жакшы бышкан сортторунан эгебиз. Аны улам чаап, компост, органикалык өстүргүчтөрдөн беребиз. Жакшылап карап, убагында сугарып турабыз.

Китеп окуганга да кызыгам. Куран окууну ниет кылып, араб тамгаларын үйрөнүп бүттүм. Газеталарды улам алып окуп турам. Интернеттен агрардык маселелерге байланыштуу макалаларды окуйм. Түштүк региондогу аары-

чылыкка грант дегенди окуп, катышууга кызыгып калдым. Балык көлмө да бар, балыктарга беде, камыш оруп салам. Жүгөрү, буудай да жууп берем. Ат да багып жатам. Быйыл Кең-Колго, Шайданга бардым. Ысык-Көлдөн келе жатканда Токтогул, Суусамырдан дары чөптөрдү терип келдим. Зверобойдон дары жасап көрдүм. Экспедитор сыяктуу башкалар сураган чөбүн таап берем. Жакындарым, коңшуларым жасаган даарыларымды ичип жатышат.

Жазып алган Насипа МАМАСАЛИЕВА

Долбоорго катышып көптөгөн ийгиликтерге жетиштим



ТАШБЕКОВА Бүзейнеп эже 70 жашта. Баткен облусунун Лейлек районуна караштуу Кулунду айыл өкмөтүнүн тургуну. Ошол эле учурда ал Айылдык Ден соолук комитетинин төрайымы, Аялдар кеңешинин төрайымы, Кулунду айыл өкмөтүнүн Айылдык кеңешинин депутаты.



2019-жылы долбоорго катышып, долбоор тарабынан сүт багытындагы эчки алган. Эчкинин баасы 14 300 сомду түздү. Бул эчки 2020-жылдын март айында эгиз төл берген. Төл бергенден кийин эчкини саабай, улактарына берип турду. Улактары торолуп калганда, күнүнө 1 литрден сүт алып жатты. Ал эми улактары чоңоюп чөп жеп калганда бир күндө 3 литрге чейин сүт саап жатты. Эчкинин сүтү дарылык касиети бар экенин билген Бүзейнеп эже тамак-ашка пайдаланып, дарылык катары үй-бүлө мүчөлөрү сүттүн өзүн же сүтүнөн айран жасап ичип жатышканын баса белгилөөгө болот. Андан тышкары 2020-жылдагы пандемия учурунда ооруп калган коңшусун Бүзейнеп эже багып, эчкинин сүтү менен дарылаган.

Бүзейнеп эженин айтымында Кулунду айылында эчкинин сүтүнө болгон суроо талап көбөйдү. Буга себеп өзү Айылдык Ден соолук комитетинде төрайым, Айылдагы аялдар кеңешинин төрайымы болуп иштеп, элге туура тамактануу, түркүндөштүрүп тамактануу жана эчкинин сүтүнүн пайдалуулугу боюнча туура, так маалымат жеткиргеним деп эсептейт. Андан тышкары сүт багытындагы эчкилерди багуу бул экономикалык жактан да чыгаша азыраак, көп жайыт талап кылынбайт дейт. Айылда сүт багытындагы эчки суроо талап көп болгону менен эчки менен камсыз

кылуу кыйынга турууда. Анткени көп сүт багытындагы эчкилер Чүй, Ысык-Көл ж.б областтарда болуп, алыс болуп жатат дейт. Ошого карабай сүт багытындагы эчкинин сүтү көптөгөн витаминдик азыктарга бай экенин билген айыл тургундары алыстыгына карабай сатып алышып, багып жатышат. Жалпысынан Бүзейнеп эженин эчкисин көрүп, дагы 6 фермер сүт багытындагы эчкилерди сатып алышкан. Алар да эчкинин сүтүн тамак-ашка пайдаланып жатат.

Бүзейнеп эже сүт багытындагы эчкини багып, андан өз убагында төл алууну камсыздап турду. Азыркы күндө 1 эчкинин санын 7 эчкиге көбөйткөн (2 улак, 1 теке, 2 саан эчки, 2 чебич эчки). Анын 2 эчкиси сүт берип жатат. Сүттүү эчкилерди кароодо долбоордун мал чарба адисин карап отура бербей, өзү да изденип, интернет, социалдык тармактардан сүттүү эчкилерди кароо, тоюттандыруу, эчкинин желиндерин массаж кылуу ж.б. маалыматтарды алып турган. Аны менен бирге айылдагы ветеринардык адистен тез-тез консультацияларды алып жатат. Азыркы күндө Бүзейнеп эженин эчкилери сүттү азыраак берип жатат. Анткени үстүбүздөгү жылдын 11-апрелинен баштап саап келет. Ошол күндөр аралыгында жалпысынан 250 литрдин тегерегинде сүт алып, андан сыр, айран жасап, тамак-ашка пайдаланышкан.

Ташбекова Бүзейнеп долбоор тарабынан уюштурулган онлайн же офлайн окууларга катышып турду. Туура тамактануу боюнча маалыматтарды жайылтууда чоң салым кошту. Айыл тургундарына долбоордун максаттары, туура жана түркүндөштүрүп тамактануу боюнча маалымат жыйын уюштуруп, 80дей адам катышкан. Андан тышкары өз ара жардамдашуу тобун түзүп долбоор тарабынан үйрөнгөн маалыматтарды бөлүшүп турат. Жалал-Абаддагы семинарга катышып, сүттү кайра иштетүү менен сыр жасоону үйрөнүп, өз тобуна да үйрөткөнүн баса белгилөөгө болот. Жашы 70ке барып калса дагы МААН платформага кирип, тамак-аш коопсуздугуна байланыштуу кызыктуу маалыматтарды жүктөп турат, платформага тез-тез кирүүгө аракет жасайт.

Эже бир долбоор менен чектелип калбастан, башка да долбоорго да катышып, аялдардын, өз элинин экономикалык абалын жакшыртууга чоң салым кошуп келет. Мисалы: Айыл чарба жана кол өнөрчүлүк боюнча «Бүзейнеп эже» кооперативин жетектеп келет. Бул кооперативдин алкагында жүндү кайра иштетүү боюнча 2017-жылы Дүйнөлүк Этно-фестивальга катышып 3-орунду ээлеген. Андан тышкары «БУУнун-Аялдар» түзүмүнүн колдоосу менен аткарылган «Элеттик аялдардын экономикалык укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү» долбооруна да катышып, билим-шыгын жогорулатып, ошонун негизинде Айылдык кеңешке депутат болуп шайланган.

Аскам ТОКТОСУНОВ,
долбоордун консультанты



ЭЧКИ ТӨЛДӨЙТ ЭГИЗДИ, ЭКИ ЖЫЛДА СЕГИЗДИ

Жалал-Абад облусунун Сузак, Базар-Коргон, Ноокен, Аксы жана Ала-Бука райондорунда 135 аялдар жана аз камсыз үй-бүлөлөр тандалып алынып, 9 өз ара жардамдашуу топтору түзүлгөн.

Анын ичинен аялдардан түзүлгөн 4 топко, аз камсыз үй-бүлөлөрдөн түзүлгөн 5 топко сүт багытында эчкилер берилди. Ар бир топко 5 эчки, 1 теке берилди. Жалпысынан 135 фермерге 55 баш сүт багытындагы эчкилер жана 9 баш теке алынып берилди.



Эчки алган үй-бүлө төл алган соң улагын алып калып, эне эчкини кийинки мүчөгө өткөрүп берүү тартиби кабыл алынган.

Натыйжада топтун ар бир мүчөсү 2 жылдын ичинде сүт багытындагы эчки менен камсыздалып калышат. Башкача айтканда 135 фермердин баары долбоор аяктаганга чейин эчкилер менен камсыздальшат. Алар үчүн эчки, улактарды багуу, асыроо боюнча тренингдер өткөрүлдү. Натыйжада алар билим шыктарын жогорулатышып, тажрыйбаларын арттырышты. Андан сырткары бул үй-бүлөлөр эчкинин сүтү менен жыл бою камсыз болууга мүмкүнчүлүк алышты жана эчкинин сүтүн дарылык катары сатып, кошумча киреше табууга да болот.

Азыркы күндө фермерлер сүт багытындагы эчкилерди окуулардан үйрөнгөн билимдери боюнча багып келишүүдө. Эчкилердин алды эгиздеп төл берип, элери сүйүнүп турган чагы. Жалпысынан июнь айында берилген 55 баш эчкинин ичинен 8 баш эчки төл берип, фермерлер эчкини саап, сүтүн тамак-ашка пайдаланып жатат. Орточо эсеп менен 1 баш эчкиден бир күндө 1,5-2 л тегерегинде сүт алып жатышат.

Долбоор алкагында жүргүзүлүп жаткан иш-чаралардын арасынан сүт багытындагы эчкилерди багуу багыты жакшы жыйынтыктарды көрсөтүп жатат. Анткени ушул эле долбоордун 1-фазасында Ноокен районунун тургуну Аширалиева Мукарам эже 2018-жылы сүт багытындагы эчки менен камсыздалган. 3 жыл ичинде эчкини жакшы карап, убагында төл алып, эчки сүтүн тамак-ашка пайдаланып келүүдө. Андан сырткары эчки сүтүн 50 сомдон сатып, жалпы 27 миң сомдук киреше тапкан. Бүгүнкү күндө Мукарам эженин эчкилеринин саны 12 ге жетти. 2 эчкисин сатып, оордуна 2 кой алып кошуп багып жатат.

Мукарам эженин айтымында «1 саан уйду карагандан көрө 1 эчки баксаң ошол эле сүттү берет, эчкини кароо, тоюттандыруу жеңил. Андан тышкары эчки чөптү аз жейт, чыгашалар да аз эле болот» - деп кубанып турган чагы.

Аярлуу жана аз камсыз болгон үй-бүлөлөр долбоордун колдоочуларына ыраазычылык билдиришти.

Аскам ТОКТОСУНОВ,
долбоордун координатору



Кыргыз Республикасынын
Өкмөтүнө караштуу Суу ресурстары
мамлекеттик агенттиги



Региондор аралык тажрыйба алмашуу

«Суу ресурстарынын климаттын өзгөрүшүнө жана табигый кырсыктарга туруктуулугун жогорулатуу» долбоорунун алкагында Чүй облусундагы Осмон под-проектисиндеги Фи-Лун, Ак-Бешиш-Суу, Карагул-Ата СПАларынын өкүлдөрү Жалал-Абад, Ош облустарындагы алдыңкы СПАлар арасында тажрыйба алмашуу иш-чарасы болуп өттү.

Алгачкы 2 күндө Правая-Ветка каналы боюнча кыдырып, аткарылган иш-чараларды көрүштү. Мында катышуучулар СПАлардын иштөө тартибинен баштап, долбоор алкагында курулуп жаткан каналдарды, талаадагы сугаруу иштерине чейин көрүп, ийгиликке жетүү сырлары менен бөлүштү. Келген коноктор алган тажрыйбаларын өз ишинде колдоноорун айтып, көп жаңы маалыматтарга ээ болгонун жашырышкан жок. Катышуучуларга, өзгөчө СПАнын директорлоруна биздин калктын аялдуу катмарларына, анын ичинде аял башкарган үй-бүлөлөргө күндүзү, кезексиз суу берүү системасы жакты.

Таймөңкү СПАсындагы Дүйнөлүк банк тарабынан грант катары келген 30000 \$ акчага техника албай ортолук фонд түзүп (үрөн, аммофос алып жазында элге таркатып, күзүндө кайра топтоп) койгонун баалашты. Себеби техника эч качан актабайт, а фонд болсо жылына өсөт деген маалымат алар үчүн жаңылык болду.

18-августта «Таймөңкү» СПАсынын кеңсесине визит болду. Кеңседен документтерге тиешелүү маалыматтарды алышты.

1. Сатуудан салык;
2. Бюджет түзүү;
3. Тарифтер жана сугаруу нормасы;
4. Сугаруунун методдору.

Катышуучулар, келген коноктор «Таймөңкү» СПАсынын аткарып жаткан иштерине, ийгиликтерине баа беришип, ыраазы болушту.

Кийинки күнкү визит Ноокат районунун Абшыр-Таңы СПАсынан башталды. Ал жакты пайдалуу маалыматтарды алышып, Сапарбаев ички каналдарынын оңдоп-түзөө иштериндеги ашар ыкмасын жеринде көрүштү.

Зейнегүл ТОКОНАЛИЕВА,
долбоордун консультанты.



Суу пайдалануучулар арасында тажрыйба алмашуу болуп өттү. Тажрыйба алмашууга катышкан адистер төмөндө өз ойлорун билдиришти.

Кадамжай районунун СПАларды колдоо бөлүмүнүн жетекчиси Мирлан Акматов «Сиздер менен биргеликте долбоор башталып жаткан учурда көйгөйлөрдү аныктаганбыз. Анда 10дон ашуун көйгөйлөр аныкталган. Алардын бири сапаттуу үрөн болгон. Ар бир көйгөйлөр боюнча атайын окуу-тренингдер өткөрүлүп келе жатат. Сапаттуу үрөн боюнча атайын агроном адисибиз үрөндөрдү алып келип окуткан. Натыйжасы жакшы болууда».

Айдаров Зулу аке алгач «Кожо-Кайыр» СПАда кеңештин аткары-



Кыргыз Республикасынын
Өкмөтүнө караштуу Суу ресурстары
мамлекеттик агенттиги



ТАЖРЫЙБА АЛМАШУУ

лып жаткан иштери боюнча маалымат берди. Баарыбыз активдүү болсок өзүбүзгө эле жакшы. Мына биз ушул убакка чейин кара эгин жана бак өстүрүп келгенбиз. Бакдарактардан болсо бир түп кокон гилас, 1 түп шабдалы же болбосо алма эгип келгенбиз. Мен 50 сотых жерге пионер үлгүсүндөгү

жүгөрүнүн үрөнүн 590 сомдон 16 кг алып, 13-апрелде эктим. Мына климаттын өзгөрүп жатканын өзүбүз да көрүп жатабыз. Бизде жазда суу тартыш болот. Себеби тообуз тескей болгон үчүн май айынын этегинен баштап суу көбөйө баштайт. Ага чейин сугат суу тартыш болот.

Мырзамидин Мамадиев ЖА АККнын консультанты «Эгин эгээрден алдын жерди тандоо, даярдоо иштери жүрүш керек. Андан кийин сапаттуу үрөндү тандайбыз. Эми өзүңүздөр көрүп турасыздар жүгөрү талаанын эки жагында тең бактар өсүп турат. Демек азык тартыш болот. Жерге алдын ала кеминде 100-150 кг аммофосту күзүндө тоңдурма кыларда чачып салуу керек. Же болбосо 2-3 жылдык чиринди салып койсок да болот. Чиринди 15-20 тонна болушу шарт.

Чириндинин мааниси жерди борпоң кылып, нымдуулукту сактап жана өсүмдүктүн тамырынын өсүшүнө жакшы шарт түзөт. Жүгөрүнү эккенден кийин 7 күндүн ичинде отоо чөпкө каршы стопп чачып койсоңузда 40 күнгө чейин чыгарбай кармап берет. Буга чейин жүгөрү кыйла өсүп калат да культивация менен отоо чөптөр көмүлүп кетет.

Өсүмдүктөрдү комплекстүү азыктандыруу керек (NPK) - Азот, Фосфор, Калий. Кыргызстан эгемендүү болгонуна 30 жыл болсо биз 30 жылдан бери жердин анализ чыгарбай келебиз. Жерге кандай азык керек экендигин да билбейбиз. Колго тийгени эле селитра болуп келет. Кээ бир дыйкандарыбыз аммофос колдонот, көпчүлүгү калийди такыр эле колдонушпайт. Ошон үчүн комплекстүү азыктандырсак ойдогудай түшүм алабыз»-деп жакшы түшүндүрүп берди.

Талкуу кызуу болду. Кийинки жылга үрөн ала тургандардын тизмесин даярдап беришти. Демек сапаттуу үрөн, өсүмдүктөрдү комплекстүү азыктандыруу, туура кароо, асыроо деген түшүнүктөр элге сиңген.

Тажрыйба алмашуу Марказ айылынын тургуну Кожо-Кайыр СПАнын кеңешинин төрагасы Айдаров Зулу акенин жүгөрү талаасында өттү.

ЖА АКК





Кыргыз Республикасынын
Өкмөтүнө караштуу Суу ресурстары
мамлекеттик агенттиги



Аялдардын СПАнын өнүгүшүндө ролу

**Жумуш ордунда масканы
үзбөй тагып, жумушуна так
Жумагуль эже жөнүндө...**

Бүгүнкү күндө аялдардын түрдүү иш-чараларга аралашып келүүсү жакшы таасирин берип жатканы байкалат.

Жумагуль эже ушул жылдын апрель айынан бери иштеп келе жатат. Аз эле убакыт болгонуна карабастан Суу Пайдалануучулар Ассоциациясында (СПА) ирээттүүлүк орун алып, бардык кызматкерлер тактык менен иш алып бара баштады. Ал эми бухгалтериядагы эсеп-кысап иштери так жана максаттуу жүрүүдө. «Ноокен-К» СПАнын директору Султанкулов Эрмаматтын айтымында: «Аял кишилер жумушту берилгендик менен аткарып жоопкерчиликти келишет экен. Биздин СПАда Жумагуль алгачкы аял-кызматкер. Келечекте аялдарды ишке көбүрөөк тартып Кеңешке, чыр-чатактарды чечүү жана текшерүү комиссиясына аралаштырып шайлоо планыбыз бар. Негизи СПАнын ишмердүүлүгүндө аялдардын таасири жакшы болот экен.



Буга чейин окууларда аялдарды катыштыруу кыйынчылык жаратып келсе, азыр Жумагуль эже өзү заматта чогултуп коет. Окууга катышкан аялдар окуп үйрөнгөндөрүн кошуналарына, курбу-курдаш, тааныштарга айтып, биздин СПАдагы иш-чаралар боюнча өзгөчө аялдар арасында маалымат таралып жатканы мени кубандырат. Мен ойлойм СПАга дагы да аялдар келип иштесе, жакшы ийгиликтерге жетибиз. Аялдардын коомдогу ролу, мүмкүнчүлүктөрү бирдей, андыктан коомдук иш-чараларга катышуусуна шарт түзүп берүү керек.



Аттокурова Жумагуль эже:

«СПАда иштөө өзүнө жаккан. Себеби «Ноокен-К» СПАсы каналдын эң акырында жайгашкан, июнь-июль-август айларында суу тартыш болуп, элдин нааразычылыгын, суунун жетишсиздигинен улам уруш-талаштар болуп келгенин көрүп келген. СПАда иштеп, элди суу менен камсыз кылууда кандайдыр бир деңгээлде өз таасирин тийгизип, элдин жашоосун жакшыртууга мүмкүнчүлүгү болгонуна кубанып жатканын жашырган жок. СПАнын жалпы чогулушунда бухгалтер болуп шайлангандан баштап, барган жеримде аялдарга сугат суунун төлөмүн төлөөнү талап кылып жатам, себеби бюджет болбосо

каналдарды тазалоо мүмкүн эместигин өз көзүм менен көрүп жатам», - дейт.

Ар бир кыргызстандык сугат суунун төлөмүн өз убагында төлөсө, өзүбүздүн кирешемиз жакшы болоор эле.

Бул жумуштар Азия өнүктүрүү Банки тарабынан каржыланып, Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматы тарабынан (ЖА АКК) «Суу ресурстарынын климаттын өзгөрүүсүнө жана табигый кырсыктарга туруктуулугун жогорулатуу» долбоорунун алкагында аткарылып жатат.

Зейнегул ТОКТОНАЛИЕВА,
долбоордун консультанты



"Жалал-Абад облусунун калкынын тамак-аш коопсуздугун жакшыртуу" долбоору



Жашылчанын 7 түрүн өстүрүү топторуна Базар-Коргон районунан 1 топ, Ноокен районунан 2 топ, Аксы районунан 1 топ жана Ала-Бука районунан 1 топ болуп, жалпы 5 топко 75 аял бириккен.

Топко бириккен аялдар 2 сотых аянттагы жерге болгар калемпири, помидор, бадыран, капуста, кытай капустасы, укроп жана смалак жашылчаларын өстүрүшүп, алган түшүмдөрүн тамак-ашка пайдалануу менен артканын сатып пайда табууга максат коюшкан.

Азыркы күндө бул аялдар ачык талаада:

- ▲ **Жашылчаларды өстүрүү технологиясы;**
 - ▲ **Парникте жашылчаларды өстүрүү технологиясы;**
 - ▲ **Илдет, зыянкөчтөргө каршы күрөшүүдө биологиялык ыкмаларды колдонуу**
- боюнча атайын окуу-тренингдер уюштурулуп, билим-шыктарын жогорулатышты.

Кээ бир аялдар мурда парник жасабай түз эле эгип койчу экен. Долбоорго катышкандан кийин парник жасап, парникте жашылча көчөт өстүрүү технологиясын үйрөнүшкөн. Андан тышкары парникке топуракты даярдоодо кыкты дымдап, анан парникке салса отоо чөптөр чыкпай калаарын практикалык окууда үйрөнүшкөн.

Бул аялдарга жашылчалардын арасынан "пекин" капустасы жана Аксы районундагы аялдар үчүн пекин капустасы менен смалак жаңылык болду. Мурда бул жашылчалардын түрлөрүн өстүргөн эмес.

Жашылчанын 7 түрүн өстүргөн айымдар

Окуулардын жыйынтыгы менен огородундагы жашылчаларды алдыңкы жылдарга салыштырмалуу жакшы карап, отоо чөптөрдөн арылтып, өстүрүп келишүүдө.

Мисалы: Кубатова Динара 2 сотых аянтка жашылчанын 7 түрүн өстүрүп, жашылчаларынан кышка карата камдап, артканын коңшуларына, дүкөндөргө сатып, 12 000 сом кошумча киреше тапкан. Анда: помидордон-135 кг, бадырандан-251 кг, болгар калемпиринен-124 кг, түшүм алган. Анын айтымында «Мурда базардан үрөндөрдү сатып алып өстүрчүбүз, бирок түшүмү аз болуп, жегиликке гана жетчү. Азыр долбоорго катышып, сапаттуу үрөндөр боюнча маалымат алдым, сапаттуу үрөндөрдөн жогору түшүм алып, кошумча киреше табууга жетиштим» - дейт. Андан тышкары «Пекин» капустасы жаңылык болгонун жана өстүрүүдө ысыкка алдырып алганын айтты.

Фермерлердин айтымында, долбоор тарабынан берилген сапаттуу үрөндөрдүн түшүмдүүлүгү жогору болуп, жакшы түшүм алышкан жана тамак-ашка кеңири пайдаланышып келишти. Фермерлердин айтымында помидор жана бадырандын түшүмдүүлүгү жогору болуп, тамак-ашка пайдаланып, түрдүү консервацияларды жасап, артканын сатууга да мүмкүнчүлүк жаралды дешет.

ЖА АКК





Жергиликтүү экономиканын өнүгүүсүнө бирдей шарттар түзүлүүдө



КАНАЛ БЕТОНДОЛДУ.

Багыш Айыл өкмөтүндөгү “Достук-Багыш-Суу” СПАсында 86 км ички чарбалык каналы бар. Бирок каналдардын баары, бетондолбогон ылай баскан каналдар. Сезон учурунда сугат суу коромжуга учурап, кожолуктарга толук жетпей калат. Акыркы учурларда суунун башындагылар гана огородго эгин эгип калган, айылдын этегинде жашагандар сугат суу таңкыстыгынан улам эгин экпей калышкан.

Ушул көйгөйлөрдөн улам жергиликтүү калк СПА менен биргеликте көйгөйлөрдү аныктап, ички чарбалык каналды бетондоо боюнча чакан долбоор жазышты. Октябрь айылында ички чарбалык каналын оңдоп-түзөө боюнча бир топ иш-чаралар жүргүзүлдү. Алардын бири 1230 метр узундуктагы ички чарбалык каналды бетондоо болгон. Учурда 870 метр канал бетондолуп бүттү. Бул канал толук бетондолсо 680 кожолукка суу

жеткирүү жакшырат, суу коромжуга учурабай жетет.

Каналды оңдоп-түзөө иштерине долбоордон - 4 259 300 сом, жергиликтүү эл - 400 000 сом, “Багыш” жаштар фондунан - 200 000 сом жана Айыл өкмөттүн бюджетинен - 1 000 000 сом бөлүндү.

АКЫЛДУУ СУУ ЭСЕПТЕГИЧТЕР ОРНОТУЛДУ

Сузак районунун Көк-Арт, Багыш жана Курманбек Айыл өкмөттөрүндө изилдөөлөр жүргүзүлгөн. Ошонун натыйжасында төмөнкүдөй көйгөйлөр аныкталып, жүзөгө ашырылып жатат.

Адистердин айтуусу боюнча бир суу түтүгү бир күн ачык турса 60 тонна, тамчылап турса 3 тоннага жакын суу коромжу болот экен. Мисалы, 3 айыл өкмөттүн резервуарына күнүнө 5 миң тон-



нага чейин суу келет, ошол суу 3 миңдей кожолукка иштетилет. Бул көлөмдөгү суу кожолукту толук камсыздабайт. Себеби суунун эсеби жок болгондуктан, ичүүчү суу менен огород сугарып, сууну ачык коюп койгондуктан суу кожолуктарга тегиз жетпей калат. Андан сырткары суу этек жакка тээп кетип, айылдын башына суу жетпей калат. Ошол көйгөйдү чечүү максатында акылдуу суу эсептегичтерди орнотсо, элге толук суу жетет деген чечимге келишкен. Ошондуктан эл өзү ушул эсептегичтерди орнотууну сунушташкан. “Мурда суу ачык турабы, жабыкпы ишибиз жок эле. Азыр болсо суу тамчылап турса да көңүл буруп, сууну өчүрөбүз” - деп жергиликтүү калк өздөрү суу өлчөгүчтөр орнотулган соң айтып калышты.

Учурда 400дөн ашуун үйгө акылдуу суу эсептегичтер орнотулуп бүттү. Долбоор аяктаганча 1480 суу эсептегич коюлат деген план бар.

Бул иш-чаралар Европа Биримдиги жана Германиянын Экономикалык кызматташтык жана өнүктүрүү Федералдык министрлиги (BMZ) биргеле каржылаган, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH (Германия эл аралык кызматташтык коому) ишке ашырган “Аймактарды комплекстүү өнүктүрүү” программасынын алкагында «Тараптардын диалогу жана кызматташуусу аркылуу – айылдык жамааттарды туруктуу өнүктүрүү» долбоору Жалал-Абад регионалдык Айылдык консультациялык кызматы тарабынан аткарылды.

Насипа МАМАСАЛИЕВА

Инновация жаратуу менин хоббим

“Айыл жеринде азык-түлүктүн ар түрдүүлүгүн жакшыртуу үчүн балык чарбасын кеңейтүү жана жайылтуу” боюнча Чалов Акматтын (“Келечек” жамааты) ийгилик баяны.



Токтогул районунун Чолпон-Ата айыл аймагындагы Ак-Тектир айылынын “Келечек” жамааты 2006-жылы 7 үй-бүлөдөгү 25 адамдын курамынан түзүлгөн. Бүгүнкү күндө жамаат мүчөлөрүнүн саны 25 үй-бүлөдөн туруп, саны 125 адамга жетти. 2017-жылы Жалал-Абад облусундагы «Био Сервис» коомдук фонду менен өнөктөштүктүн негизинде Ак-Тектир айылындагы 0.01 га жер аянтындагы өз күчүбүз менен курган көлмөгө кое берүү үчүн 1500гө жакын карп түрүндөгү балыктардын чабагынан жардам беришти. Бул жардам жамаат мүчөлөрүнүн көктөн издегенин жерден тапкандай эле болду. Себеби биз мурдатан эле балык азыктарынын адамдын ден соолугуна пайдасы көп экендигин, өзгөчө боюнда бар аялдар, жаш балдар, карылар үчүн көздүн көрүүсүн жакшыртууга берген пайдасы тууралуу ТВдан, басылмалардан кабардар болуу менен айылыбызга таза, арзан

баадагы балык этин тартулоо тууралуу ойдо жүрдүк эле. 2019-жылдын башында Бүткүл Дүйнөлүк Органикалык Кыймыл Федерациясы (ИФОАМ) тоолуу аймактарда тамактанууну жакшыртууга таасир берүүчү демилгелерди колдой турган сынак жарыялады. Биздин айыл тоолуу аймакта жайгашкан, дыйканчылык жокко эсе, шыбагабызга тийген кайракы үлүш жерлерибизге малга тоют үчүн арпа айдайбыз. Биздин жамааттын багыты, жергебиздеги тамактануу көйгөйлөрү чечүүгө кошо турган салымыбыз кыскасы бардык жагынан конкурстун талаптарына дал келгендиктен САНСАЙ “Айыл жеринде азык-түлүктүн ар түрдүүлүгүн жакшыртуу үчүн балык чарбасын кеңейтүү жана жайылтуу” деген темада долбоор жазып сунуш кылдык. Биздин бул демилгебизди Тоолуу Агро Экосистемада азыктанууну жакшыртууга багытталган айыл чарбасы (ПГАЭ) долбоору



дагы колдоого алуу менен биздин ишибиз дагы алга баштады.

Натыйжада бул долбоордун алкагында айылдын жашоочуларына, жаш үй-бүлөлөргө 60 адамга 3 жолу туура жана түркүндөштүрүп тамактануу жана таза азык өндүрүү багытында тренингдер өткөрүлдү. Мектеп окуучулары менен органикалык чарба жүргүзүү багытында дагы бир жолу талкуу-диалог өткөрүлдү.

Долбоордун жүрүшүндө колдоо көрсөткөн өнөктөш уюмдар демилгебизди колдоп, материалдык жактан көмөк көрсөтүштү.

- ▲ Айыл өкмөтү;
- ▲ Дыйкан чарба башчылары;
- ▲ «Токтогул балыгы» бирикмеси;
- ▲ Айыл кеңешинин депутаттары;
- ▲ “Бүркүт уя” жайыт комитети.

Айыл өкмөтүнүн, айылдык Кеңешинин депутаттары, айылдык активисттердин катышуусунда “Органикалык чарба жүргүзүү менен таза тамак-аш азыктарын өндүрүү”

нен камсыздоо жагын көбөйтүүнү пландаштырып жатабыз.

Долбоорду ишке ашыруу учурунда биз башка донордук уюмдар менен дагы иш жүргүздүк. Атап айтканда балык көлмөлөрүн курууда иштеген жамаат мүчөлөрүнүн эмгек акысы үчүн колдоо алууга Бүткүл Дүйнөлүк Азык-Түлүк Программасына кайрылганыбызда ун, май тарабынан жардамдар берди.

Глобалдык Экологиялык Фондун (ГЭФ) колдоосу менен 0,03 га аянтка күнөскана курулуп, органикалык жол менен жашылчаларды өстүрүп жатабыз.

Хансс Зайдель Фондусу менин тренерлик потенциалымды көрүп айыл калкына тренингдерди өткөрүү боюнча колдоолорду көрсөттү. Натыйжада айыл өкмөттүн карамагындагы жашаган адамдарга: 2020-жылы 600 адамга, 2021-жылы 6 айылда “Туура, түркүндөштүрүп тамактануу”, “Органикалык чарба жүргүзүү, таза тамак-аш өндүрүү” багыттарында 200 адамга тренингдерди өткөрдүм.

Долбоор алкагында балык чарбасын кеңейтүү жана жайылтуу максатында Ноокен, Ала-Бука районунда 20дан ашык балык багууга кызыкдар адамдарга чакан көлмөлөрдө балык өстүрүү боюнча тренингдерди өттүм. Өз каражатына балык өстүрүүчү көлмөлөрдү кура турган болсо балыктын чабактарын арзан баада берүүнү пландаштырып жатабыз. Анткени долбоордун алкагында биз чакан көлмөлөргө эне балыктардан кое берүү менен жогорудагы кызыктар адамдарга жардам берүү үчүн чабак өстүрүү жагын дагы колго алганбыз.

Алдыдагы максаттарыбыздын бири - дагы 0.50 аянтка балык көлмөлөрүн курууну жана бул көлмөлөргө дагы чабактардан кое берүүнү пландаштырып жатабыз.

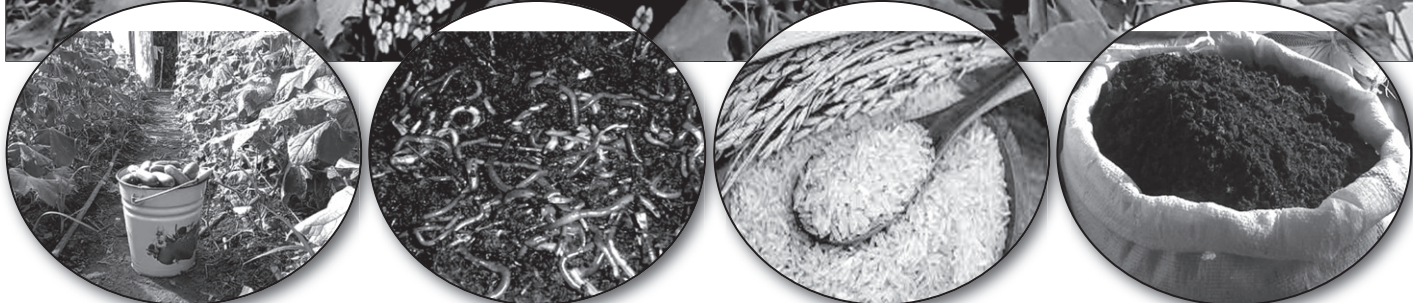
Акмат ЧАЛОВ

Жакынкы жылдарда жашылча өстүрүүгө кызыгуу артты. Талаага помидор, болгар калемпир, картошка, бадыраң өстүрүп базарга өткөрүп жүрдүм.

Ошол кезде ЖА АКК сынак жарыялап, мага күнөскана куруп, жашылча өстүрүүгө мүмкүнчүлүктөр түздү.



Маарабайт, мөөрөбөйт жер семирткич өндүрөт



Күнөскананы темирден тургузуп, пленка менен тосуп, тамчылатып сугаруу системасын ЖА АКК орнотуп берди. Күнөсканага эрте жазда кеч күздө помидор, бадыраң өстүрүп баштадым. Кийинчерээк күнөсканага биогумус салып өстүрүүнү сунушташты. Биогумус өндүрүүгө анчалык маани берген эмесмин. Бизди биогумус өстүргөн атайын биогумус фермасы бар замандашыбыз-

дын короосуна алып барып экскурсия жасатышты. Ал кишинин өндүргөн биогумусу бир тарапта капкара топурак жыйылып турганын көрүп, кызыгуу артты. Ошол эле күнү ал кишиден калифорниялык сөөлжандарды сатып алып, үйдөгү үйүлгөн койдун кыгына, көп жыл чогулган жалбырактын чириндисине коё бердим. Сөөлжандар үчүн салкын, бирок жылуу жагымдуу (благоприятный) жер эле.

Сөөлжандар тездик менен жакшы көбөйүп жатышты. Биогумус жөнүндө үйрөнүп маалымат чогултум. Мага аябай жакты. Бул жер семирткичте өсүмдүктөрдүн туура өнүгүшү үчүн зарыл болгон азык заттар, макро жана микроэлементтер, ферменттер, топурактын антибиотиктери, витаминдер жана өсүү гормондору бар экен. Ошентип, биогумус жер семирткичи аш болумдуу

органикалык заттардын тизмеги боюнча кыккан жана чиреген компостко караганда 4-8 эсе жогору экендигин окудум. Ошол эле учурда патогендүү микрофлора, отоо чөптөрдүн уруктары жок. Себеби сөөлжандардын тамак сиңирүү органдары баарын нейтралдайт. Бул табигый жер семирткич топурактын абалын жакшыртат жана жагымдуу жытка ээ.

Биогумус түсү боюнча чер токой топурагына окшош экен. Ал башка органикалык заттар менен жакшы айкалышат жана түшүмдүн даамын жакшыртат. Ошондой эле өсүмдүктөрдөгү стресстен арылтат жана алардын иммунитетин жогорулатат.

- ▲ Тамыр системасынын өсүшүн жана өнүгүшүн стимулдайт;
- ▲ Үрөндүн өнү чыгышын тездетет;
- ▲ Өсүмдүктөрдүн ар кандай ооруларга каршы иммунитетин жогорулатат;
- ▲ Гүлдөөнү стимулдайт;
- ▲ Жемиштердин бышып жетилишин тездетет, даамын жана өндүрүмдүүлүгүн жогорулатат;
- ▲ Өсүмдүктөрдө нитраттардын топтолушуна жол бербейт.
- ▲ Топуракта жайдын ысык күндөрү нымдуулукту сактайт экен.

Биогумус – биологиялык активдүү, экологиялык таза жана табигый органикалык жер семирткич. Калифорниялык кызыл сөөлжандар топурактагы органикалык калдыктарды сиңирип, топуракка копролиттерди (кыкты жеп чыгарган гранула сыяктуу) бөлүп чыгарат, алар өсүмдүктөр тарабынан сиңирүүгө эң ылайыктуу органикалык заттар. Биогумус – тактап айтканда, XX кылымдын ортосунда АКШда атайын өндүрүлө баштаган. Биз көнгөн «жапайы» сөөлжандан айырмаланып, алар тез эле көбөйүшөт, сойлоп кетишпейт, эң негизгиси өтө активдүү болушат. Малдын кыгына салып койсо, үй жаныбарындай эч жакка кетпейт.

Даяр болгон биогумусту күнөсканага салдым. Андан сырткары 0.40 сотых шалы палдарга 15 кап биогумус салдым.

Биогумус мен үчүн табылга болду, себеби жаратылышта жер бетинде 1 см гумус 200 жылда пайда болот. Биз биогумусту 3 айда өндүрүп жатабыз.

Минералдык жер семирткичтер жер кыртышын дегратацияга кабылдап, жерлерибиз наркоман сыяктуу минералдык жер семирткичке көз каранды болуп калды.

Биогумус биз үчүн эң арзан, оңой органикалык жер семирткичтерди өндүрүү жолу болуп эсептелет. Бул органикалык жер семирткичтерди күнөскана, шалыдан бөлөк бадамга, павлония дарактарга берип койдум. Бадам кайракы адыр жерде үчүн нымдуулукту да сактап берет.

Биогумус менен өстүрүлгөн ар кандай жашылча, мөмө-жемиштер, дандан даярдалган тамак-аш ден соолукка пайдалуу.

Биогумус – эң арзан, жеткиликтүү жер семирткич болуп жер энинин бетиндеги топуракты ууландырайт. Жер Энебизди урпактарга ууландырайт калтыралы.

Савринса СЫРГАТАЕВА,
Базар-Коргон району, Карача айылы

Эл үчүн таасирдүү долбоор болду

2019-жылы сынакка катышып, долбоор тарабынан жөжө чыгаруучу инкубатор аппаратын алгам. ТАЭСА долбоорунда баштап иштегенден бери мектепте жаш балдарга сабак бергендиктен, балдардын тамактануусуна көп көңүл бурууну түшүнүп жеттим. Долбоор алкагында туура тамактануу боюнча көптөгөн маалыматтарды камтыган окууларга, онлайн сабактарга катышып өзүмдүн билим деңгээлимди дагы бир тепкичке көтөрдүм деп айта алам. Себеби калктын туура тамактануусуна багытталган долбоордо биринчи жолу катыштым. Алгач долбоорго сунуш берээрде, карап көрсөм биз чек арага жакын жайгашкандыктан биздин аймакка жашылчалар ж.б. азыктардын көпчүлүгү коңшу өлкөлөрдөн Тажикстан менен Өзбекстандан келет экен. Ошондуктан мен да оюмду ишке ашырууга бел байлап, жергиликтүү жашоочуларга тооктун жөжөлөрүн чыгарып берүү менен үй-бүлөлөр тоок эти жана жумуртка менен камсыз болот деген сунушумду долбоорго жаздым.



НАЗАРОВА
Бактыгүл Баткен облусунун
Баткен районуна караштуу Кара-
Булак айылынын тургуну.
Ал мектепте башталгыч класстардын мугалими болуп эмгектенет.

Долбоордон жөжө чыгаруучу инкубатор аппараты алынып берилди. Алгач ушул иш колумдан келээр бекен деп ойлондум. Кийин аялдардан топ түзүп, алар менен биргеликте үйрөнүп баштадык. Жөжө чыгарууну үйрөнүү менен бул долбоордон таасирлендим. Жергиликтүү айылымда эле жашаган жашоочуларга тоок багуу үчүн жумурткаларын алып келип чыгарып алгандары, алар үчүн жеткиликтүү кызмат жана арзан болду. Айылдаштарым айтып жатты биз үчүн эң жакшы болду жакын жана арзан, тоок өстүрүүгө шарт болду, үй-бүлөлүк тамактанууда жумуртка жана тоок этин өзүбүз камсыздап алганга жетишип калдык дешти. Алгач өзүбүздүн топтого аялдарга жергиликтүү тоок жумурткаларын алып келиши бекер жөжө чыгарып берип жаттык. Быйылкы жылы инкубатор аппаратын иштетип сезон маалында жөжө чыгарып бир айлык жөжөлөрдү 60 сомдон саттык, үй-бүлөлүк бюджетке кошумча киреше болот экен. Быйыл жалпы 226 баш жөжө чыгардык.

Мен ушул долбоорго катышып жатканыма абдан кубанычтамын. Себеби биздин айылдарда көпчүлүк эл эгиндерди экпей калышкан. Арзан баада коңшу өлкөлөрдөн келип базарларды ээлеп калган. Ал жашылчалар кандай өндүрүлүп, өстүрүлдү эч кимдин иши жок болчу. Ошондуктан туура тамактанууга багытталган ушул долбоор бизге керек учурда, убагында болду десем жаңылышпайм. Анткени бизде элдин туура тамактанууга аң-сезимин көтөрүү иш-чаралары аз. Эл үчүн таасирдүү долбоор болду десем болот. Үй-бүлөлөрдө жаш балдардын, аялдардын ден соолугу чын болсун десек өзүбүз өндүрсөк, таза азыктарды жегенге жетишет экенбиз деген түшүнүктөр эл арасында пайда болду. Мына ушул принципти кармоо менен биздин жергиликтүү өндүргөн тооктордун жумурткалары жана эти башка жактан келгенге караганда алда канча сапаттуу жана даамдуу экендигин айылдаштарыбыз баса белгилеп айтып жатышат, өзүбүздүкүн өндүрүүгө ынанып калышты.

Жазып алган, Каныкей МЫРЗАЕВА,
долбоордун координатору



Мен атамдан баймын, анткени менин атам бар!

Азык-түлүк коопсуздугун биринчи орунга койгон бул ынтыкмактуу үй-бүлөнүн жасаган иштери элге үлгү десек жаңылышпайбыз.

Жалал-Абад облусуна караштуу Токтогул районунун Ак-Тектир айылындагы мээнеткеч үй-бүлөнүн чарбасында тажрыйба алмашууда болуп келдик.

Үй-бүлөдө ата-бала азык-түлүк коопсуздугунун айылга жайылтууда чоң иштерди жасап келет.

Тажрыйба алмашууга барган башка райондордон келген айылда кызмат көрсөтүүчүлөр суктанып кайтышты.

Үй-бүлөнү туура тамактанууга, мээнеткечтикке тарбиялаган Ак-Тектир айылынын тургуну Чалов Акмат аке жана анын уулу Мирлан Чалов чарбасын моделдүү чарбага айлантууну көздөшөт.



Насипа МАМАСАЛИЕВА

Алардын чарбасында төмөнкү иштер аткарылганына күбө болдук:

- ▲ Балык көлмөсү: анда Ак Амур, Сазан жана Толстолоб балыктарын өстүрүп, үй-бүлөсүн балык эти менен камсыздашат;
- ▲ Күнөсканада жашылчаларды өстүрүп, жыл бою жашылча менен камсыз болушат;

- ▲ Бакта төгүлүп жаткан алмаларды күнөстүү кургатып, бала-чака, неберелерин чайдын ордуна мөмө-жемиштердин ширеси менен камсыздайт.
- ▲ Андан сырткары токойду калыптандырууда эмгеги зор, табигый мөмө-дарактарды отуругузуп, калыбына келтирүү жумуштарын жасап келет.



"Жалал-Абад облусунун калкынын тамак-аш коопсуздугун жакшыртуу" долбоору



Бүргөндүдө аялдардан түзүлгөн топ 2-жылы лаза жасап сатып жатышат. Алар жапкан лазалар кышка калбай сатылып кетет. Азыркы күндө да жасагандары дароо эле сатылып жатканын айтышты. Былтыр Бүргөндүнүн лазалары Россияга чейин кетти, ушул жылы да ал жактан сурап жатышат дейт. 350 л ашык лаза жабылып, анын 30 литри Майлуу-Суу шаарына 130 сомдон сатылды.

"Лаза" жаап киреше тапкан айымдар



Топтун лидери Нургүл: Биз мурда үйдө эле отурган, бир сом акча таппаган келиндер элек. ЖА АККнын жардамы менен үйдө отуруп эле акча табууну үйрөндүк. Биздин айылда жашылчанын түрү эгилет, терип барып фураларга жүктөшөт. Ал жерден сорттогондо мөмөдө кичине чекит болсо да алышпайт болчу. Ошолорду талаага таштап, малга берчүбүз.



Лаза жаап, сатууну үйрөнгөндөн бери ал жашылчаларды талаага таштабай, кайра иштетип жатабыз. Лаза жабабыз, кургата-



быз, тондурабыз, кыскасы эккен жашылчаларыбызды ысырап кылбай, кайра иштетибиз. 1 литрлик банкадагы лазаны 130 сомдон сатып жатабыз. Үйдөн алып кетип жатышат, кафе, ашканаларга алып барып сатып жатабыз. Кыскасы ар бирибиздин чөнтөгүбүздө акча, топ мүчөлөрү абдан кызыгып калышты.

Баарыбыз аракеттенип, өз чарбабызга кошумча киреше киргизип жатабыз. Бул ишибизди буйруса токтотпойбуз, дагы жайылтып, кеңейтебиз деген пландар бар. Башка бизге окшогон кыз-келиндердин топ мүчөлөрүнө да айтат элем, тобуңар башка багытта болсо деле ушул ишти жасасаңар жакшы киреше тапса болот экен.

2020-жылы долбоордун биринчи фазасында Ноокен районунун Бүргөндү айыл өкмөтүнүн Жеңиш айылында 15 аялдан турган «Бүргөндү лаза» жашылчаларды үй шартында кайра иштетүү тобу түзүлгөн. Топ мүчөлөрүнө ЖА АККнын консультанттары тарабынан туура тамактануу, жашылча жемиштерди үй шартында кайра иштетүү боюнча тренингдер өтүлгөн. Долбоор тарабынан 2 даана электр эт тарткыч, банка, капкактар алынып берилген. Ошол эле жылы топ мүчөлөрү 200 л ачуу лаза жасап, 1 л банканы 125 сомдон сатышып, топтун ортолук фондун 25000 сомго толукташкан. Сатууга ЖА АКК тарабынан этикеткалар жасалып, топ мүчөлөрүнө колдоо көрсөтүлдү.

Лаза жабуунун технологиясы азык-түлүк коопсуздугуна ылайык ЖА АКК тарабынан окутуп-үйрөтүлдү.

Бурмакан КАЧКЫНОВА